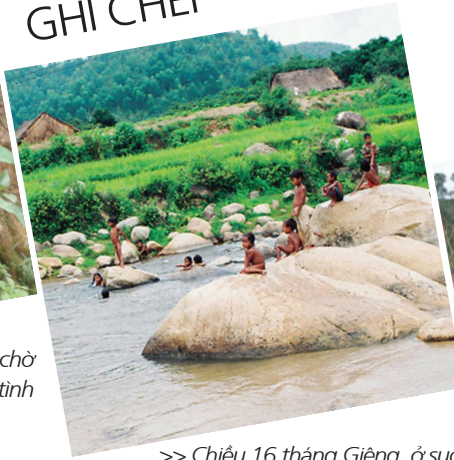

>> Son nữ Ma Coong rạo rục chờ đêm hội tình

GHI CHÉP

>> Chiều 16 tháng Giêng, ở suối Cà Roòng tất cả người Ma Coong từ già đến trẻ đều phải tắm sạch mới được dự hội

>> Làm trống hội

▶▶ NGƯỢC NGÀN CÀ ROÒNG

Như một ước hẹn không lời, chúng tôi rời thành phố Đồng Hới ngược dãy Trường Sơn theo đường 20 vào xã Thượng Trạch (huyện Bố Trạch, tỉnh Quảng Bình) đúng ngày hội mở. Đường 20, địa danh một thời máu lửa giờ vẫn chon von, hiểm trở với những vách đá dựng ngược và vực sâu đến rợn người. Đi từ sáng sớm vậy mà chiều muộn, chúng tôi mới đặt chân đến được Thượng Trạch, rồi từ đó xuống thẳng bản Cà Roòng. Đồng bào Ma Coong hiện có khoảng 290 hộ với 1.560 khẩu, cư trú tại 18 bản làng rải rác dọc biên giới Việt - Lào đến giáp xã Tân Trạch. Lễ hội Đập trống của họ được tổ chức hàng năm vào đầu mùa xuân tại bản Cà Roòng, mảnh đất linh thiêng của người Ma Coong.

"Tục đập trống đã trở thành một hoạt động tâm linh theo suốt hành trình tồn tại của người Ma Coong trên dãy Trường Sơn hùng vĩ. Lễ hội được tổ chức vào mùa xuân, khi cây lúa trên nương, cây bắp trên rẫy đã chín, vừa để gọi lúa về, vừa cầu cho mưa thuận gió hòa để mùa sau lại được mùa hơn. Năm nào trống vỡ nhanh, năm đó nhất định được mùa to. Chủ tế không chỉ xin Giàng no đủ, được mùa, trong đêm lễ mà còn xin Giàng cho người Ma Coong được một đêm tình yêu..." - bên ly rượu hiêng (nước đầu của rượu cần), anh Đinh Xon - Trưởng bản Cà Roòng đã kể cho chúng tôi nghe về huyền tích của lễ hội này. Theo truyền thuyết, từ xa xưa, ở bản của người Ma Coong xuất hiện một con khỉ già với một cái trống thần. Vào mùa thu hoạch, khỉ già đánh trống thần, bao nhiêu lúa, ngô, của cải dân bản đều chạy về nhà hần vì thế mà đời sống người Ma Coong triển miên đói khổ. Chủ đất người Ma Coong đã nghĩ kế, bàn mưu và chọn đúng đêm trăng sáng vàng vạc, khỉ già quá no, ngủ say như chết, đã sai người bí mật vào hang đá, lấy trộm trống thần mang về, đốt lửa, lập bàn thờ cúng Giàng và nổi trống. Con khỉ già đã phải rời xa vùng đất này và từ đó người Ma Coong làm ăn được mùa, con cháu không còn đau ốm nữa. Lễ hội đập trống của người Ma Coong cũng bắt đầu từ đó...

TIẾNG TRỐNG Ma Coong TRONG “ĐÊM NGOẠI TÌNH”

“ROA LỬ GIÀNG ƠI! ROA LỬ GIÀNG ƠI!...” - TIẾNG HÒ REO CỦA HÀNG TRĂM, HÀNG NGHÌN CON NGƯỜI NHƯ XÉ TOẠC CẢ MÀN ĐÊM HUN HÚT CHỐN ĐẠI NGÀN TRƯỜNG SƠN HÙNG VĨ. ĐÊM NAY ĐÊM HỘI, TRẮNG VÀNG VẠC TRÊN CAO ĐỂ GIỮA BẢN CÀ ROÒNG, NGƯỜI MA COONG ĐANG CUỒNG SAY TRONG LỄ HỘI ĐẬP TRỐNG. MẶT TRỐNG SẼ VỠ VÀ RỒI KHI ẤY NHỮNG TRÁI TIM YÊU SẼ ĐƯỢC “MỘT ĐÊM THẢ CỬA” RUN RẼY CÙNG NHAU THEO NHỊP THỞ NỒNG NÀN MUÔN ĐỜI CỦA NÚI RỪNG...

CẦU KỲ NGHI LỄ

Đêm trước ngày hội dù trời rét buốt, Trưởng bản Đinh Xon vẫn phải ôm lưới ra suối Cấm bắt cho bằng đủ 32 con cá thần để dâng lên già làng chuẩn bị cho lễ cúng vào buổi tối ngày hội. Đinh Xon bảo: “Cá để cúng Giàng phải được bắt từ khúc suối Cấm, đây là khúc ngăn của con suối Aky. Vào khoảng tháng 5 dân bản đã ngăn con suối Aky từ bản Rào Bụt đến bản Nôm và được quản lý nghiêm ngặt, nếu ai vào đó đánh cá thì bị phạt rất nặng, khúc suối này chỉ được đánh bắt cá tự do sau khi lễ hội đập trống diễn ra...”. Sáng ngày hội, già làng Đinh Năng (chủ tế) sẽ là người trực tiếp đứng ra chỉ đạo lễ động rừng cấm và làm trống ở sân bản. 5 thanh niên nhanh nhẹn và khỏe mạnh được cử vào rừng Bụt chặt đủ 5 cây tre đục, 15 cây mây già về để làm trống. Theo phong tục, người Ma Coong lấy cây “chi cúp” - một loại cây thuốc rỗng ruột, sống hàng chục năm trong rừng sâu, làm tang trống. Tang trống giữ từ năm

này qua năm khác, khi nào hỏng thì thay mới, nghe đầu tang trống của đêm hội năm nay đã được 102 tuổi. Riêng mặt trống thì mỗi năm được thay một lần vào mùa lễ hội. Trong năm, khi làm thịt trâu, bà con đã chọn tấm da đẹp nhất treo lên gác bếp xông khói để sang tháng Giêng năm sau đem ra bịt trống. Người Ma Coong không dùng búa, đục để nọc mặt trống mà dùng mây rừng, râu chèo vói nhau, lấy nôm tre đục nôm chặt lại, kéo căng mặt trống để hứng lấy muôn vàn uy lực từ con dân của Giàng giáng xuống những hồi trống thâu đêm suốt sáng. Chiều tối, trống làm xong được treo lên giữa sân.

Trên hương án, bày sẵn 8 mâm cỗ nhỏ, mỗi mâm có 2 con gà nướng, để nguyên ngũ tạng, thể hiện cho chăn nuôi bội phát, một nong xôi thể hiện sự được mùa. Đốt măng rừng, đốt mây, đốt cây đoác thể hiện sự kính trọng của dân làng đối với núi rừng. Mỗi mâm có 4 con cá tế bốn vị thần mà người Ma Coong kính trọng: thần Núi, thần Sông,

Giàng và ma xó. Trước mâm cỗ bày 3 hũ rượu hiêng, thứ rượu ủ bằng men lá rừng và nếp, được cất từ năm trước. Già bản trong lễ phục váy màu đỏ, pha những đường chạy dọc màu xanh tượng trưng cho sức sống như cây rừng luôn đứng thẳng của đồng bào Ma Coong, đầu đội tóc giả xoa ngang vai, bắt đầu cúng. Ông đốt những que sáp ong cháy, hắt ra thứ ánh sáng lung linh huyền ảo. Giọng già bản trầm ấm vang vọng: “Khấn mời Giàng, mời con Ma Mót về ăn nắm xôi, uống cần rượu, coi lễ hội để phù hộ cho người Ma Coong được mùa, được cái ăn, sinh sôi như cây trên rừng, dẻo dai như suối trước bản. Mời về, mời về”.

RƯỢU HIÊNG NGHIÊNG “ĐÊM NGOẠI TÌNH”

Sau vài lượt cúng khấn, già làng phát lệnh và lễ hội đập trống bắt đầu. Dân bản ùa vào, khách tham dự cũng ùa vào. Ai cũng có thể vào đập trống, con trai

con gái, người già người trẻ, lũ con nít cũng được, người Kinh người

Thượng đều được, cả bà con người Lào bên kia biên giới vượt rừng cả ngày trời cũng qua đây đập trống. Mọi người vừa đập trống vừa vui vẻ hô lớn: “Roa lữ Giàng ơi! Roa lữ Giàng ơi!” (Suông quá, vui quá trời ơi!). Sơn nữ trẻ diện những bộ váy áo mới nhất, cũng sơn phấn, cũng nước hoa ngào ngạt. Trong khi tiếng trống dồn vang lên, con gái con trai kiếm nhau, làm quen, thì thầm chuyện trò, giới thiệu, tặng quà làm quen. Từ chập tối đến tầm nửa đêm, trai gái chủ yếu làm quen, tâm sự, hẹn hò, tặng quà, uống rượu hiêng, thay nhau đập trống. Khi rượu đã ngà ngà say, chuyện đã nồng, ánh mắt đưa tình đã uớt nóng, thanh niên trai tráng chen nhau vào đập trống. Người ta đập dồn dập, mãnh liệt, thúc liên hồi vào mặt trống, mong cho nó thủng. Trăng sáng vàng vạc, gà cũng đã gáy le te, hàng trăm đôi nồn nao chờ phút giây vỡ trống. Những thanh niên khoẻ nhất, có cánh tay rắn chắc nhất lao vào cầm dùi mây đập không ngừng nghỉ vào mặt trống. Tiếng trống nghe dồn như tiếng thỏ. Mặt trống rung lên bần bật. Cả ngàn con mắt đổ dồn về phía mặt trống. Rồi bất ngờ một tiếng bụp. Mặt trống thủng hoác. Cả ngàn con người đang nồn nao chờ phút giây trống vỡ đứng chết lặng. Không gian đang náo nhiệt đột ngột lặng phất...

Thế rồi từng đôi, từng đôi lặng lẽ nắm tay nhau đi. Họ đi xuyên qua bóng tối, đến những gốc cây, hốc đá, đến bên những cành cây nghiêng ra con suối Aky để tình tự. Đêm nay chỉ có họ mới được biết với nhau thôi. Những “người của ngày xưa” chưa đến được với nhau thì sẽ tìm nhau. Những người đang yêu nhau đợi lễ hội này để đốt cháy tình yêu... Mỗi năm chỉ có một ngày, ngày của núi rừng, của những câu chuyện tình dài như con suối. Đêm nay không có ghen tuông, không có giận hờn, chỉ có yêu thương nồng nàn của đam mê, của men nồng đôi lứa. Họ bên nhau, công khai quấn quýt nhau trong rừng, bên khe suối, cho nhau một lần trong năm, dâng tình lên đôi môi, sóng mắt, vòng tay ghi chặt, hơi thở hối hả... để rồi sáng hôm sau ai về nhà đó, coi như không ai biết ai, coi như không có chuyện gì xảy ra, tất cả lại vui vẻ cùng chồng mình, vợ mình, người yêu mình lên nương, xuống suối lại tiếp tục đua cái ngô, hạt lúa về nhà, cùng riu rít với đàn con bên nồi cơm dọn muôn. Những người trẻ hơn thì cùng nhau ước hẹn, chọn ngày mời bố mẹ, già làng đến nhà cô gái đặt lễ trâu cau...

Rời Cà Roòng khi màn sương sớm còn phủ mờ trên những triền núi dựng, tiễn chúng tôi ra đầu con dốc, Trưởng bản Đinh Xon nắm chặt tay từng người như lời hẹn ước mùa xuân sau gặp lại. “Xin Giàng làm cho mặt trời lên trong ngày, mặt trăng mọc trong đêm để anh được yêu em...” - đêm hội đã qua nhưng dư âm tiếng trống và cả những làn điệu dân ca tình tứ, diu dặt cứ vương vít mãi theo chúng tôi suốt nẻo đường về.

>> TRƯƠNG MINH